

בית המשפט המחוזי מרכז-לוד

27 יוני 2013

ה"פ 43401-07-11

1

לפני: השופט יעקב שפסר

1. המכון ללימודי חשיבה הכרתית ע"ש ימימה
2. אילן הרן
3. חגאי איטן
ע"י ב"כ עוה"ד טוני גרינמן

המבקשים:

נגד

ישעיהו אביטל
ע"י ב"כ עוה"ד יורם מושקט

המשיב:

2

3

פסק דין

4

5 תובענה להצהיר כי התובעים רשאים להורות וללמד לימודי "חשיבה הכרתית", בהתבסס על
6 שלמדו אצל המנוחה ימימה אביטל ז"ל.

7

8

1. רקע

- 9 א. ימימה אביטל ז"ל (להלן: "ימימה ז"ל") הייתה מורה רוחנית אשר הקימה את מכון
10 "מעין" ללימוד החשיבה ההכרתית, בו לימדה עד שנפטרה בשנת 1999.
- 11 ב. התובעת 1 היא עמותה שהוקמה בשנת 2001. מטרתה, כפי שנכתבו בתעודת
12 הרישום שלה, הן: "הפצת לימודי החשיבה ההכרתית לילדים, נוער ומבוגרים. יישום
13 כלי חשיבה הכרתית לשיפור שיגרת היום-יום ועמידה בלחץ התקופה. לימוד שלום-
14 בית והורות בונה תוך חיזוק המודעות האישית. הכוונה לבריאות הנפש והגוף".
- 15 ג. התובעים 2-3 היו תלמידיה של ימימה ז"ל. שניהם לימדו חשיבה הכרתית והתובע 2
16 ממשיך בכך אף כיום במקביל להיותו אחד ממנהלי העמותה.
- 17 ד. הנתבע הוא בנה של ימימה ז"ל, אשר לו ציוותה המנוחה את רכושה וזכויותיה בצוואתה
18 מיום 23.8.1998.
- 19
20
21

בית המשפט המחוזי מרכז-לוד

27 יוני 2013

ה"פ 43401-07-11

1 ה: ביום 13.3.2011 פנה הנתבע באמצעות בא כוחו דאז לעוסקים בהוראת חשיבה
2 הכרתית, ביניהם התובעים, ותבע כי יחדלו משימוש בתורת ימימה, בשמה ובכל הנובע
3 ממנה. בנוסף, הודיע הנתבע כי יגיש תובענות כספיות שבהן יתבע את כל הרווחים
4 שגרפו העוסקים בתחום מאז תחילת פעילותם ועד למועד שבו יחדלו ממנה וכן הודיע כי
5 הוא דורש פיצוי סטטוטורי בסך 100,000 ₪ בגין כל הפרה ופיצוי בגין שווי מוניטין.

6
7 בעקבות זאת הוגשה התובענה דנן.

8
9 2. תמצית טענות הצדדים

10 תמצית טענות התובעים

11
12
13 א. התובעים טוענים כי לימודי חשיבה הכרתית הינם בעיקרו של דבר אגד של רעיונות
14 ושיטת חשיבה, שמקנה לאדם כלים המשמשים להתמודדות במצבי חיים שונים.
15 לטענתם, הלימודים אינם בנויים על טקסט כזה או אחר, אלא על דברים שנאמרו בעל-
16 פה ובאופן ספונטני על-ידי ימימה ז"ל והובילו לדיונים שבהם התלמידים תרמו
17 ממחשבותיהם, חוויותיהם ורעיונותיהם.

18
19 ב. לטענת התובעים, ימימה ז"ל לא חיברה ולא חילקה בשיעורים ספרים או חומרי לימוד
20 אחרים. הרישומים היחידים של הרצאותיה מצויים, לדבריהם, במחברות של חלק
21 מהלומדים, ומכיוון שימימה ז"ל דיברה בקצב דיבור רגיל ובשפה שאינה פשוטה להבנה
22 הרישומים אינם שלמים.

23
24 ג. בנוסף טוענים התובעים כי עוד בחייה הכשירה ימימה ז"ל את תלמידיה ללמד חשיבה
25 הכרתית בעצמם. לטענתם, היא הנחתה אותם ואפילו הפצירה בהם לעשות זאת. כמו כן
26 טוענים הם, כי הפצת התורה הייתה ידועה היטב לנתבע במשך כל השנים והוא אף
27 הקדיש את ספרו שיצא לאור בשנת 2010 "לכל תלמידי ומלמדי מורשת ימימה
28 אביטל ז"ל ולכל עם ישראל".

29
30 ד. עוד טוענים התובעים כי כל מדריך מלמד חשיבה הכרתית לפי שיטתו והבנתו את
31 המשמעויות שהוא מוצא בלימוד. חלק מהמדריכים מצטטים קטעים קצרים מדברי

בית המשפט המחוזי מרכז-לוד

27 יוני 2013

ה"פ 43401-07-11

- 1 ימימה במסגרת ההוראה והציטוט הוא בסיס לדיון. לטענתם, מדובר בציטוט של כמה
2 שורות שאורך כמה דקות מתוך שיעורים שאורכם כשעה וחצי.
3
- 4 ה. התובעים טוענים כי אין זכויות יוצרים ברעיונות ובשיטת לימוד ולכן הרעיונות הכלליים
5 שאליהם התייחס הנתבע בהגנתו כגון: "הכרת העצמי דרך חשיבה הכרתית" ו"נתינת
6 כלים לאדם להכיר את עצמו" אינם מושא לזכויות יוצרים ואינם מוגנים. לטענתם, הנתבע
7 לא הצביע על יצירה ספציפית בת הגנה.
8
- 9 ו. עוד טוענים התובעים שאף אם יאמר כי מדובר ביצירה, לא נובע מכך כי הנתבע הוא
10 בעל זכויות יוצרים יחיד בה או בעל זכות יוצרים בכלל. לטענתם, אם דבריה של ימימה
11 יוצרים זכויות, גם דברי תלמידיה יוצרים זכויות ויש לפניהם איפוא "יצירה משותפת".
12
- 13 ז. זאת ועוד, לטענת התובעים, החלקים בסיכומים שמיוחסים לימימה אינם רישומים
14 מדויקים או שלמים של השיעורים, אלא דברים מתומצתים, שהם פרי של ליקוט, בחירה
15 וסידור ולעיתים ניסוח של המסכם. הליקוט והניסוח יוצרים רובד נוסף של זכויות והופכים
16 את סיכומי השיעורים ליצירת לקט.
17
- 18 ח. לטענת התובעים, אף אם ימצא כי הנתבע הוא בעל זכויות יוצרים יחיד ביצירה, ממילא
19 כל אחד רשאי ללמוד את הרעיונות שבה, ולעשות בהם כל שימוש. הציטוט אינו כרוך
20 באחת מן הפעולות המיוחדות לבעל זכות יוצרים בסעיפים 17-11 לחוק זכות יוצרים,
21 תשס"ח-2007 (להלן: "החוק"). יתרה מכך, לטענתם, ציטוט של טקסט לימודי לא יכול
22 להיחשב כביצוע יצירה.
23
- 24 ט. לבסוף טוענים התובעים כי אף אם לפינו יצירה שהזכויות בה נתונות לנתבע וההוראה
25 כרוכה בביצוע פומבי שלה, הביצוע הוא בגדר שימוש הוגן מותר.
26
- 27 תמצית טענות הנתבע
28
- 29 א. הנתבע טוען כי ההרצאות שהעבירה ימימה ז"ל לתלמידיה בעל-פה וקובעו בכתב על-ידי
30 רישומי התלמידים, על ידי ימימה עצמה ועל ידי קלטות שמע, מהוות יצירה ספרותית
31 כהגדרתה בחוק. לטענתו, בכל שיעור הציגה ימימה ז"ל את החלק הנלמד הנקרא

בית המשפט המחוזי מרכז-לוד

27 יוני 2013

ה"פ 43401-07-11

- 1 "חלקים", אשר התלמידים העתיקו למחברותיהם מפיה מילה במילה, וכל הסברה
2 והערותיה הועתקו על-ידי התובעים, בלימוד יצירתה.
- 3
- 4 ב. לטענת הנתבע, אף אם נלך לפי שיטת התובעים שלכאורה אין קיבוע להרצאות, הרי
5 שאף אז הן היו מושא לזכויות יוצרים, שכן דרישת הקיבוע היא דרישה ראייתית ולא
6 מהותית, וגם בהיעדר קיבוע ניתן להוכיח את קיום היצירה. לפיכך, לטענת הנתבע, בין
7 אם היצירה קובעה ובין אם לא, הרי שלימימה ז"ל וכתוצאה מכך לנתבע זכויות יוצרים
8 בהרצאותיה.
- 9
- 10 ג. בנוסף, הנתבע מתייחס לטענת התובעים שלפיה הם יוצרים במשותף וטוען כי לא
11 הוגשה כל ראיה מטעמם להוכחת טענה זו. כמו כן טוען הוא כי תלמידים המשתתפים
12 בשיעור אינם מהווים "מחבר במשותף" ביצירה.
- 13
- 14 ד. לטענת הנתבע התובעים מעתיקים במסגרת עבודתם את הרצאותיה של ימימה ז"ל,
15 תוך שימוש בציטוטים שהובאו מפיה. לדבריו, מדובר בהעתקת אופן הביטוי של היצירה
16 המורכב מהגשת החומר ומדרך יישומם של מושגי היסוד, ובכך מפרים התובעים את
17 זכות היוצרים שלו ביצירה. לטענתו, התובעים מודים כי הם מצטטים מדבריה של ימימה
18 ז"ל והדבר מהווה "הודאת בעל דין" הפוטרת אותו מהבאת ראיות להוכחת עמדתו
19 בנושא זה.
- 20
- 21 ה. עוד טוען הנתבע כי גם שם המכון מועתק משם המכון שאותו הקימה ימימה ולא רק
22 שהתובעים מפרים את זכות הנתבע בשם המכון, אלא הם עושים שימוש מפר בשמה
23 של אימו, ימימה ז"ל.
- 24
- 25 ו. הנתבע מוסיף וטוען כי לתובעים לא עומדת הגנת שימוש הוגן, מאחר שהשימוש שהם
26 עושים ביצירה אינו עולה בקנה אחד עם המטרות המנויות בחוק המאפשרות שימוש
27 הוגן וכן מאחר שהתובעים מלמדים את כל יצירתה של ימימה תוך העתקה מהרצאותיה
28 ותמורת תשלום. לדבריו, מדובר בלימוד מסחרי אשר מתקיים למטרות רווח מובהקות
29 ויש בו פוטנציאל לפגיעה ממשית בנתבע, באשר נפגעת פעילותו לקבלת תמלוגים
30 כתוצאה מכך.

בית המשפט המחוזי מרכז-לוד

27 יוני 2013

ה"פ 43401-07-11

- 1 ז. הנתבע טוען כי לא ניתנה לתובעים כל הסכמה או רישיון להפיץ את לימודי החשיבה
2 ההכרתית וכי הסכמה כזו צריך שתינתן בכתב. בכל אופן טוען הוא, כי הוא רשאי לחזור
3 מהרשאה כזו אם ניתנה וכך עשה במכתבו.
4
5 ח. לבסוף, מעלה הנתבע טענות שונות ביחס לשימוש שעושים הנתבעים בשמה של ימימה
6 ז"ל וביניהן טענה בדבר פגיעה בזכות הפרסום, עשיית עושר ולא במשפט גניבת עין,
7 התערבות לא הוגנת, פגיעה בזכות הקניין וחוסר תום לב.
8

3. דין והכרעה

- 9
10
11 האם מדובר ביצירה המהווה מושא מתאים להקניית זכויות יוצרים?
12
13 א. בטרם אפנה לדון בשאלת זכותם של התובעים ללמד חשיבה הכרתית, אתייחס
14 למחלוקת שנפלה בין הצדדים בדבר עצם קיומה של יצירה בענייננו.
15 לטענות התובעים בעניין זה שני ראשים: באחד, גורסים התובעים כי לימודי
16 חשיבה הכרתית הינם אגד של רעיונות ושיטת חשיבה, ועל כן אין הוא מקים לנתבע
17 זכויות יוצרים; בשני, טוענים התובעים כי לא הוכח שההרצאות קובעו בכתב -
18 כנדרש לשם מתן הגנה של זכויות היוצרים. סוגיית הקיבוע קשורה קשר הדוק
19 בשאלת קיומה של יצירה ולכן אדון בטענות אלו במשולב.
20
21 ב. יצירה היא הגשמה בכל דרך שהיא של מאמץ, כישרון והשקעה של מחבר, שיקנו לה
22 אופי שונה משל מרכיביה. רעיון איננו יצירה, ואין החוק מעניק הגנה לרעיון, אפילו יהיה
23 רעיון מסובך, חדשני ויוצא דופן. החוק מעניק הגנה לדרך הביטוי של הרעיונות (ד"ר
24 שרה פרזנטי דיני זכויות יוצרים 301 (מהדורה שלישית, 2008)).
25
26 ג. סבורני כי "תורת ימימה" כפי שמכנה אותה הנתבע או "חשיבה הכרתית" כפי שכינתה
27 אותה ימימה ז"ל היא אוסף של רעיונות. מעידים על כך הכינוי "תורה" או "שיטה" ואף
28 העובדה שכל אחד מהצדדים מפרש את המושג בדרכו שלו:
29 התובעים מתייחסים ל"חשיבה הכרתית" כשיטה "שמקנה לאדם כלים חברתיים
30 וחשיבתיים שונים... הכלים משמשים להתמודדות במצבים שונים, התפכחות
31 מאשליות, הבנות עמוקות ורציניות, תיקון ועשיית סדר בחיי המשפחה, בזוגיות

בית המשפט המחוזי מרכז-לוד

27 יוני 2013

ה"פ 43401-07-11

- 1 - ובפרנסה, ולהגעה לחיים של בריאות, צניעות, כנות ויושר אמיתיים" (סעיף 14 לכתב
 2 התביעה).
- 3 הנתבע מצדו מדבר על מתן "כלים לאדם להכיר את עצמו ברובד הכי בסיסי ובתוך
 4 כך להכיר את הדברים השליליים והחיוביים בו, להבין את הגורמים להם וליתן כלים
 5 כיצד לבודד את השלילי שבו על מנת למזערן כך שלא תהיה לו השפעה כלשהי על
 6 מחשבותיו ורגשותיו במהלך חייו" (סעיף 10 לכתב ההגנה).
- 7 ואילו בעלון של מכון "מעין" נכתב: "המכון לפיתוח החשיבה ההכרתית, מציע לך מגוון
 8 קורסים להתפתחות והעשרה, לשכלול החשיבה, יכולת הריכוז והזיכרון ופיתוח
 9 היצירתיות. ייחודו של המכון ללימוד – "מעין", בתוכניות הלימוד שהוא מציע ואלה
 10 מאפייניהן העיקריים: ... חשיבה הכרתית להשגת תפיסה תכליתית עניינית
 11 ואובייקטיבית המשחררת ממחשבה שגרתית וכנבלת". (נספח 8 לכתב ההגנה).
- 12
- 13 ניתן לראות כי על אף שהבסיס כמעט זהה, כל אחד מהצדדים פיתח את המושג בצורה
 14 שונה והביא את הרעיון לידי ביטוי בדרך ייחודית לו ובאמצעים שונים: התובעים
 15 בהרצאות, והנתבע בספר כתוב.
- 16
- 17 ד. אין חולק כי ימימה ז"ל הביאה לידי ביטוי את הרעיונות בדבר חשיבה הכרתית
 18 בהרצאותיה. מהטענות והראיות שהובאו לפני עולה כי ההרצאות היו פרי כישרונה
 19 והשקעתה, ואף אם טענה שהיא מהווה צינור להעברת מסרים מהשמיים, היא עשתה כן
 20 בדרכה המיוחדת שלה.
- 21 בנוסף, הרישומים שצירף הנתבע כנספח 4 לכתב הגנתו מהווים עדות לכך שהשקיעה
 22 מאמץ ומחשבה מוקדמת בתכנון השיעורים וניתוחם.
- 23
- 24 ה. כאמור החוק אינו מעניק הגנה לרעיונות, אך הוא מכיר בזכויות יוצרים ב"יצירה מקורית
 25 שהיא יצירה ספרותית, יצירה אמנותית, יצירה דרמטית או יצירה מוסיקלית,
 26 המקובעת בצורה כלשהי" (סעיף 4(א) לחוק). על-פי סעיף ההגדרות בחוק, הרצאה
 27 היא יצירה ספרותית.
- 28
- 29 ההרצאות של ימימה, אפוא, הן מושא מתאים להקניית זכויות יוצרים, ובלבד,
 30 כמובן, שהן עומדות בתנאי הדין להקניית זכויות שכאלו.

בית המשפט המחוזי מרכז-לוד

27 יוני 2013

ה"פ 43401-07-11

- 1 .ו. לטענת התובעים, הרצאותיה של ימימה ז"ל אינן מקנות לנתבע זכויות יוצרים,
 2 שכן הן נישאו בעל-פה, ובלא קיבוע בכתב - וזהו יסוד הנדרש, לטעמם, לשם
 3 קבלת הגנת הדין. אני סבור כי טענה זו בטעות יסודה.
 4
- 5 ז. הגישה המקובלת היא כי הרצאה מוגנת בזכויות יוצרים אף שהיא נישאת בעל-פה
 6 ואיננה מוקראת מדפים כתובים. תוצאה זו נשענת על שני נימוקים עיקריים חלופיים:
 7 (1) המרצה הכין את ההרצאה מראש ורשימות כאלה ואחרות שהכין עונות על דרישת
 8 הקיבוע; (2) התלמיד שרושם את ההרצאה בכיתה עושה זאת ברשות, ובעצם הרישום
 9 הוא "מקבע" את היצירה באופן שהזכויות בה שייכות למרצה. נימוק אחר להגנה על
 10 הרצאות הוא כי מתקיים "תנאי מכללא" בין המרצה לבין קהל התלמידים, המתיר
 11 לתלמידים לרשום את ההרצאה אך אוסר עליהם לעשות בה שימוש מסחרי. (תמיר
 12 אפורי חוק זכות יוצרים 55-56 (תשע"ב, 2012)).
 13
- 14 ח. בנוסף, הקיבוע אינו חייב להיות על ידי היוצר דווקא, ולעיתים היוצר עשוי לבטא את
 15 יצירתו בעל פה, ולהסתייע באדם אחר שיקבע אותה בכתב או בדרך אחרת. העובדה
 16 שאדם אחר, ובמקרה שלפנינו התלמידים, "קיבע" את היצירה אינה הופכת את אותו
 17 אדם ליוצר, אף לא ל"יוצר במשותף".
 18
- 19 ט. זאת ועוד, דרישת הקיבוע אינה חזות הכל, אלא דרישה פרקטית שנועדה להשלים את
 20 היעדר הדרישה לרישום פורמלי. כך נקבע בע"א 2173/94 ערוצי זהב ושות' נ' Tele
 21 Event Ltd. פ"ד נח(5) 529, 547 (2001):
 22 "בבסיס דרישת הקיבוע מונח יסוד פרקטי מובהק:
 23 בהיעדר דרישה לרישום פורמלי של זכות יוצרים (בשונה
 24 מן ההסדר הנוהג לגבי פטנטים), מאפשרת דרישת
 25 הקיבוע להבטיח ודאות באשר למהות היצירה המוגנת
 26 ולהיווכח בנקל בעצם קיומה".
 27 על כן, אם מוכח בפני בית המשפט כי ישנה וודאות באשר למהותה של היצירה
 28 הנטענת, וניתן להיווכח בנקל בקיומה, אין עוד צורך בעמידה דווקנית על קיבוע היצירה
 29 בכתב או בדרך אחרת.
 30

בית המשפט המחוזי מרכז-לוד

27 יוני 2013

ה"פ 43401-07-11

- 1 י. לפיכך הגעתי לכלל מסקנה כי על אף שהרעיון שבבסיס המושג "חשיבה הכרתית" אינו
2 מוגן, הרצאותיה של ימימה ז"ל מוגנות בזכויות יוצרים.
3
4 שימוש מפר או מותר?
5
6 א. נכח זאת, אפנה כעת לבחון האם השימוש שעושים התובעים בהרצאות הוא שימוש
7 מפר או שמא מדובר בשימוש מותר.
8
9 ב. על-פי סעיף 47 לחוק, "העושה ביצירה פעולה מהפעולות המפורטות בסעיף 11, או
10 מרשה לאחר לעשות פעולה כאמור, בלא רשותו של בעל זכות היוצרים, מפר את
11 זכות היוצרים, אלא אם כן עשיית הפעולה מותרת לפי הוראות פרק ד' (העוסק
12 בשימושים מותרים - י.ש.)."
13
14 ג. אחת הפעולות המפורטות בסעיף 11 הנ"ל היא העתקה. זכות העתקה היא הזכות
15 העיקרית והבסיסית של היוצר. כתב על כך הנשיא שמגר בע"א 513/89 Exin – Lines
16 bros S.A. נ' Interlego A/S פ"ד מח(4) 133, 184 (1994):
17 "זכויות יוצרים מתמקדות בהגנה על תהליך היצירה, ועל
18 כן עניינם העיקרי במניעת העתקה כדרך ליצירת האיזון
19 הראוי בין עידוד ביטויים חדשים לא-הרתעת ביטויים
20 פוטנציאליים".
21
22 ד. כדי שתתקיים העתקה, יש צורך שיוצר היצירה המפרה ישתמש במישרין או בעקיפין
23 ביצירה המקורית. תהליך הבדיקה אינו תהליך טכני, אלא מהותי ממשי ואיכותי. לפיכך,
24 כאשר לב היצירה מועתק, אין משמעות לכך ש-90% מחלקיה הנותרים מקוריים [ר'
25 לעניין זה רע"א 7774/09 אמיר ויינברג נ' אליעזר ויסהוף (לא פורסם, ניתן ביום
26 28.8.2012); ע"א 8393/96 מפעל הפיס נ' The Roy Establishment Company פ"ד
27 מד(1) 577, 591 (2000); ע"א 559/69 דן אלמגור נ' גיורא גודיק ואח' פ"ד כד(1)
28 830, 825 (1970)].
29
30 ט. בענייננו, ה"חלקים" שמסרה ימימה בהרצאותיה הם לב ליבה של יצירתה. השיעורים
31 מבוססים על "חלקים" אלו והתובע 2 אף העיד בתצהירו כי ציטוט ה"חלקים" מובא

בית המשפט המחוזי מרכז-לוד

27 יוני 2013

ה"פ 43401-07-11

- 1 בהרצאותיו כבסיס לדיון בשיעור המועבר על-ידו או למלאכה שתידון בשיעור אחר. כמו
 2 כן, במערך השיעור שצירף כנספח 6א לתצהירו נכתב כי "בדקות האחרונות אני מעביר
 3 הנחייה למלאכה שאותה אמורים הלומדים להכין במשך השבוע ולהביאה לשיעור
 4 הבא. ההנחיה קוראת ללומדים להוציא הבנות מהמילים של ימימה, לחבר אותן לחיי
 5 היומיום של כל אחד ואחד ליישם אותן ולרשום את המתרחש" (ההדגשה שלי –
 6 י.ש.). כך עולה גם מסיכומי השיעור של גברת תמר אמיר שצורפו כנספח 6ג לתצהיר,
 7 שם התבקשו התלמידים להתייחס למילים ספציפיות מתוך החלק שצוטט מדבריה של
 8 ימימה ז"ל.
 9
 10 טז. לפיכך, אף אם מדובר בקטע קצר בלבד הכולל כ-10 דקות מתוך שיעור של כשעה וחצי,
 11 אין לי ספק כי מדובר בחלק מהותי וחשוב למהלכם של השיעורים המועברים על-ידי
 12 התובעים, ולכן מתקיימת "הפרה לכאורה" של זכויות היוצרים בהרצאות.
 13
 14 יז. נותר לבחון האם השימוש שעושים התובעים ב"חלקים" שהועברו על-ידי ימימה הוא
 15 שימוש מותר. אם מאחר שמדובר בשימוש הוגן, אם משום שקיבלו רשות מימימה ו/או
 16 מהנתבע.
 17
 18 יח. החוק משנה בצורה משמעותית את זכותו הבלעדית של היוצר ביצירתו, באמצעות מתן
 19 היתר לשימוש הוגן ביצירות מוגנות, ללא צורך בקבלת רשות מבעל זכות היוצרים וללא
 20 תמורה (מלבד במקרים ספציפיים).
 21
 22 ט. שימוש הוגן מוגדר בסעיף 19(א) לחוק כך: "שימוש הוגן ביצירה מותר למטרות כגון
 23 אלה: לימוד עצמי, מחקר, ביקורת, סקירה, דיווח עיתונאי, הבאת מובאות, או הוראה
 24 ובחינה על ידי מוסד חינוך".
 25
 26 כ. בסעיף 19(ב) ניתנו השיקולים לבחינת הוגנות השימוש והם: מטרת השימוש ואופיו;
 27 אופי היצירה שבה נעשה השימוש; היקף השימוש מבחינה איכותית וכמותית, ביחס
 28 ליצירה בשלמותה; השפעת השימוש על ערכה של היצירה ועל השוק הפוטנציאלי שלה.
 29
 30 כא. לשיטתם של התובעים, אופי השימוש שהם עושים ב"חלקים" שחוברו על-ידי ימימה ז"ל
 31 תומך בטענתם כי מדובר בשימוש הוגן, שכן הם עושים שימוש חיוכי ביצירה כבסיס